

Cecilia Falk †

24/8 1960–21/7 2021

Cecilia Falk (eller Cia som nästan alla kallade henne) var född i Klippan i Skåne 1960, där hennes föräldrar, Eva och Ingvar, var gymnasielärare i bland annat svenska, engelska och filosofi. Cia hade två syskon, storasyster Anna och lillebror Johan. Cia gick i skolan i Klippan, och redan där märktes hennes begåvning på många områden. Hon hade läshuvud och var mycket musikalisk. Bland annat tog hon orgellektioner och vikarierade som kantor på flera ställen. När hon kom till universitetet var hon under flera år ledare för Östgöta nations kör, som kom att bli en framstående nationskör. Hon började läsa litteraturvetenskap i början av 80-talet och skulle sedan komplettera med nordiska språk för att så småningom kunna bli svensklärare. Hennes andra ämne var historia, där hon tidigt valde inriktning mot ekonomisk historia. Ämnet nordiska språk såg hon till en början mest som ett nödvändigt ont, men det var det ämnet som hon sedan skulle disputerar i och som skulle vara hennes fokus i över trettio års tid, fram till hennes alltför tidiga död nu i somras 2021.

Cia blev en framstående och ansedd forskare inom ämnet nordiska språk. När hon 1986 påbörjade sina doktorandstudier vid Lunds universitet fick hon professor Christer Platzack som handledare. Han kom att betyda mycket för hennes utveckling både teoretiskt med det generativa grammatikparadigmet och empiriskt med intresset för språkhistoria och språkförändringar. Även institutionens andra professor, Ulf Teleman, kom att betyda mycket för Cia. Hon beundrade Ulfs klokhets och de diskuterade ofta – dessutom hade de musiken och musikaliteten gemensamt. Doktorsavhandlingen byggde delvis vidare på uppslag i artiklar av Christer Platzack, men Cia tog frågorna vidare både empiriskt och teoretiskt. Avhandlingen handlar om opersonliga subjekt i äldre svenska, nästan enbart om det lilla ordet *det*, i meningar som *det regnar*, *det sitter en katt på trappan* eller *det var trevligt att du kom*. Med utgångspunkt i detta lilla ord behandlade hon mer än man kan förvänta sig av svensk språkhistoria. Avhandlingen är en klassiker som dels innehåller många första iakttagelser av fenomen på nutida svenska, där hon bl.a. utreder de två olika sorters opersonligt *det* som finns i svenskan (motsvarigheterna till engelskans/danskans *there/der* och *it/det*). Hon ställde sig

också alltid frågor om varför man kunde säga på det ena viset men inte det andra. Varför kan man t.ex. inte säga **Det är skönt att gå och lägga mig* på nusvenska (trots att vi säger att tankesubjektet i infinitivfrasen är *jag*). Utöver de många teoretiskt relevanta iakttagelserna innehåller avhandlingen också en imponerande mängd empiri. Användningen av subjektstvång i opersonliga konstruktioner knyter Cia till försvinnandet av subjekt-verb-kongruensen som är samtidig (1600-tal) och några andra samtida språkförändringar som inte nödvändigtvis behöver ha med verbkongruensen och subjektstvånget att göra. Hit hör den moderna bisatsordföljdens framväxt samt försvinnandet av den s.k. kilkonstruktionen och de s.k. "oblika subjekten". Hon argumenterar för (och kan med sin teoretiska utgångspunkt göra troligt) att de olika samtida språkförändringarna ska ses som utslag av en mera underliggande förändring. Cia kom också att skriva en monografi om fornsvenska upplevarverb, som även den har blivit en klassiker (termen *upplevarverb* introducerade hon här, och den har blivit gängse). Här behandlar hon tre olika typer av upplevarverb. De kan vara opersonliga (*henne behagar detta*), subjektssorierade (*hon älskar detta*) eller objektsorierade (*detta gläder henne*). De fornsvenska beläggen klassificeras här och hon undersöker när de försvinner ur svenska språket i olika omgångar, och hon ger en analys av dessa språkförändringar. Här undersöker hon även empiriskt om man kan använda den testapparat som används på modern isländska för att konstatera att vissa dativa led (och enstaka ackusativa och genitiva) kan användas som subjekt. Testen handlar bl.a. om att det är subjekt som binder reflexiver och kontrollerar tankesubjektet i infinitivfraser m.m., och så tycks det vara på modern isländska, dvs. isländskan har oblika subjekt. De används i princip alltid vid opersonliga upplevarverb och därför är frågan högst relevant för en bok om upplevarverb. Resultatet av Cias undersökning blir emellertid att de flesta av testen inte fungerar på fornsvenska, bl.a. eftersom den hade friare ordföljd och att vissa test förutsätter konstruktioner som inte är särskilt frekventa i fornsvenska. Slutsatsen blir att vi inte säkert kan säga om fornsvenskan hade oblika subjekt. De många testen ger inget tydligt utslag. Under lång tid var Cia också engagerad i skrivandet av en mängd artiklar, bl.a. i denna tidskrift, där hon också var medlem av stiftelsens styrelse. Hon gillade att presentera sig som "medlem av styrelsen för Arkiv för nordisk filologi" (uppradandet av prepositionsfraser hade varit ett ämne som diskuterades flitigt under utbildningen på 80-talet). Men det som tog det mesta av hennes tid de senaste två decennierna var en svensk syntaxhistoria som var tänkt att bli ett stort referensverk. Det enda större verk som ger en

överblick över ämnet är från 1950-talet. Detta verk arbetade hon väldigt mycket med och hon har producerat ett mycket stort manus till det, men som tyvärr var kvar i manusstadiet vid hennes bortgång. Förhoppningsvis kan åtminstone delar av det ges ut postumt.

Cia var en lysande lärare, och tidigt i sin karriär fick hon, som doktorand, Lunds universitets studentkårs pedagogiska pris. Många studenter har fått åtnjuta Cias undervisning, främst inom grammatik och språkhistoria, men också på diverse andra kurser, framför allt i Lund och Stockholm, men även på lärarutbildningen i Malmö, dit hon ofta lånades ut från Lund, och vid Högskolan Kristianstad, där hon var lektor under ett par år.

2005 fick Cia en professur i svenska vid Stockholms universitet, där hon arbetade fram till sin bortgång. Hon var en lysande forskare och en djupt uppskattad handledare, som hade stor omtanke om doktoranden men också kom med kritiska frågor. Med ett skarpt intellekt förde hon doktoranderna framåt. En av dem beskriver henne i sitt förord till avhandlingen som "min skarphjärnade och varmhjärtade handledare". Hon var intellektuellt synnerligen vass och bildade sig alltid en egen uppfattning om grammatik, politik, litteratur, musik, eller vad det nu gällde. Hon tilldelades ett flertal stipendier och priser, bl.a. Axel och Ebba Kocks pris 1996, Einar Hansens legat 2003 och Zibetska priset utdelat 2013 av Svenska Akademien. Hon invaldes som arbetande ledamot i Kungliga Vitterhetsakademien 2010.

Men Cia var också full av upptåg, oavsett om det gällde privata semestresor med vännerna eller att doktorandkollegerna i Lund skulle disputerat. När detta hände, eller senare, när hennes egna doktorander i Stockholm disputerade, initierade hon ofta vishäften där doktorsavhandlingen prisades och besjögs. Här kom musikaliteten och språkbehärskningen till sin fulla rätt, och ingen var så fingerfärdig med dem i kombination som Cia. Hon älskade att utgå från kända sånger och använda melodin och dikta om texten så mycket som behövdes, men gärna behålla rimmen (om än inte exakt originalets ord). På fritiden var det ofta det älskade torpet på Listerlandet som blev tillflyktsort. Det kom genom hela livet att betyda väldigt mycket för henne. Här hade hon varit under sin barnoms somrar, och hon älskade stället med dess utedass, vattenpumpen på gården, kryddlandet och promenadstråken ned till havet. På hennes födelsedag den 24 augusti var det alltid kalas där, och många andra gånger bjöd hon in vänner och kolleger dit. När hon firade sin 50-årsdag hade hon särskilt många gäster, och då överraskade hennes sambo sedan 25 år, Lars Emilsson, med ett frieri dagen före, och de gifte sig inför de många gästerna. Särskilt glad blev Cia då guddottern Karin eller hennes bröder

ringde och ville komma och hälsa på (i Malmö, Stockholm eller på torpet i Blekinge). ”Det gör allt gott i tanthjärtat när barnen vill komma”, sade hon bland annat. Det var det varma tanthjärtat som stannade alltför tidigt nu i sommar.

Cia var generös och skarpsynt, men det som kanske mest kännetecknade henne var hennes humor. Hon var ovanligt slagfärdig och var otrolig på att se det komiska i både livets alldagligheter och i samhällets utveckling i stort. Inte sällan fanns det en dos självironi med i hennes lustiga kommentarer. Jag är mycket tacksam över att ha fått ha henne som kollega och vän.

Cecilia Falk avled den 21/7 2021 och skulle strax fylla 61 år. Hon begravdes på sin födelsedag den 24/8 2021 i Dalby kyrka.

Lars-Olof Delsing